

EXPRESIA PAULINĂ *ΚΑΙΝΗ ΚΤΙΣΙΣ* ȘI PROBLEMATICA EI TRADUCTOLOGICĂ*

CĂTĂLIN VARGA

Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași
catalinvarga1987@gmail.com

Abstract: The motive of the new creation (*καινή κτίσις*), found especially in 2Cor. 5:17, Gal. 6:15 and Rom. 8:22 (with a fresh new perspective), admits several philological and theological interpretations. The accurate translation into Romanian language depends on the ideational background of the expression: either cosmological, either anthropological, regarding the context of the epistle. The biblical meaning of the „ktisis” may go beyond the literal sense, to include both the core nature of man and also the whole creation. In this later text, creation is personified in order to emphasize the wonder of the future glory of God’s sons. In that other texts, the new creation is also the beginning of final restoration of the Church, controls anyone who is involved. So, there are some important philological and theological nuances emerged from the original Greek, that Romanian biblical tradition, with the exception of a few, failed to depict. Through this paper, we aim to remove all the translation inaccuracies found into Romanian biblical tradition regarding the concept of new creation.

Keywords: biblical tradition, translation process, pauline epistles, new creation, anthropology, cosmology, polysemantism.

1. Introducere

Istoria Bibliei poate fi considerată o istorie a noii creații, *creatio originalis* (Fac. 1-3), deschide ușa către *creatio nova* (Apoc. 21-22), întreaga narațiune stând sub semnul mântuirii. Motivul noii creații (*καινή κτίσις*), specific doar limbajului paulin, întâlnit în special în textele din 2Cor. 5:17 și Gal. 6:15, dar și în unele texte adiacente (Col. 3:10; Efes. 2:15; 4:24; Rom. 8:22), admite câteva interpretări de natură teologică și filologică.

De asemenea, trebuie luat în calcul și faptul că substantivul *ἡ κτίσις*, în textul din Rom. 8:22, are și o dimensiune cosmică, nu doar antropologică. În funcție de context, traducerea exactă a expresiei va suferi modificările sau adnotările de rigoare.

Tradiția biblică românească, cu unele excepții, este puțin inconsecventă cu delimitarea cosmică/ antropologică a noțiunii *καινή κτίσις* – traducând cu același

* *The Pauline Loghion καινή κτίσις and it's Traductological Fallacies.*

substantiv („făptură, zidire, creație”) ambele texte din Rom. 8:22 (unde avem viziunea cosmică) și 2Cor. 5:17 respectiv Gal. 6:15 (unde avem strict viziunea antropologică), fără nicio delimitare filologică precisă.

Deși încă există spațiu pentru noi interpretări a enigmaticei expresii pauline, fiecare tabără având în spatele ei o puternică tradiție, dezvoltată secole la rând, noi vom încerca să delimităm filologic noțiunea, echilibrând datele obținute pe un fundal teologic biblic ce se impune de la sine într-un astfel de demers.

2. Fundalul filologic al teologiei „noii creații” și derivatele sale

2.1 Fundalul antropologic al expresiei καινή κτίσις

Expresia biblică καινή κτίσις („făptură [creație/zidire] nouă” – 2Cor. 5:17¹ și Gal. 6:15²) este o creație pur paulină, alături de celelalte derivate semantice ale ei: ὁ παλαιὸς ἄνθρωπος („omul cel vechi” – Rom. 6:6; Efes. 4:22; Col. 3:9); ὁ καινὸς ἄνθρωπος („omul cel nou” – Efes. 2:15; 4:24); τὸν νέον [ἄνθρωπος] („omul nou” – Col. 3:10). Ceea ce este important pentru actul traductologic este faptul că, în aceste contexte, substantivul κτίσις înseamnă „om, făptură vie”, ca rezultat al creației lui Dumnezeu. Formula καινή κτίσις, în aceste două texte biblice, înseamnă „omul cel nou” sau „făptura cea nouă”, are un sens restrictiv antropologic. Potrivit bibliștilor, această exprimare acoperă întru totul sensurile expresiilor ὁ καινός și ὁ νέος ἄνθρωπος, realitate filologică ce reiese cu ușurință prin metoda comparației tuturor textelor implicate în proces (Marcu 1941, 109-110).

Sf. Ap. Pavel alege să folosească conjuncția subordonată ὥστε³ („că, dacă”) în prologul argumentației sale despre făptura cea nouă în Hristos, tocmai pentru a sintetiza ceea ce spusese anterior (2Cor. 5:14-15). Astfel că statutul de creștini, răscumpărați în Hristos, este dat de moartea și învierea Lui, un exercițiu mistic la care suntem și noi chemați. Cele două verbe care compun acest verset (παρῆλθεν – γέγονεν „au trecut – au devenit”) au o construcție gramaticală genuină. Primul verb este la aorist, indicând o singură acțiune completă, sfârșitul felului trecut de viață al persoanei care este acum în Hristos; iar cel de al doilea verb, care este la indicativ perfect, implică o acțiune trecută, dar care încă mai are efect. Însurate, ele subliniază centralitatea eshatologică a Mântuitorului Hristos, fiindcă doar în El cele

¹ ὥστε εἴ τις ἐν χριστῷ, καινή κτίσις τὰ ἀρχαῖα παρῆλθεν, ἰδοὺ γέγονεν καινὰ – „Dacă (ὥστε – conjuncție subordonată), cineva (τις – pronume nehotărât) este întru Hristos, acesta este făptură nouă (καινή κτίσις): cele dintâi (τὰ ἀρχαῖα) au trecut, iată (ἰδοὺ) că noi (καινὰ) au devenit (γέγονεν – indicativ la timpul perfect)” – (traducere proprie).

² Οὐτε γὰρ περιτομή τί ἐστιν οὔτε ἀκροβυστία ἀλλὰ καινή κτίσις. – „Căci nici tăierea-mprejur [circumcizia] nu este ceva, nici netăierea-mprejur, ci (ἀλλά) făptura cea nouă (καινή κτίσις)” – (traducere proprie).

³ Această conjuncție este adesea folosită de Ap. Pavel cu scopul de a introduce o concluzie sau o deducție sau chiar rezumatul unei idei în discuție (Wallace 1996, 673).

învechite se sfârșesc lăsând loc nașterii noii creații. Iar procesul acesta fiind unul de natură soteriologică, Iisus Hristos Cel răstignit și înviat este calea mântuirii universale, ființa noii creații (Barnett 1997, 465).

Pentru Sf. Pavel, creația este solidară cu omul (Rom. 8:18-25), iar omul însuși este o nouă creație în Hristos (1Cor. 15:54-58). Iisus Hristos este prima roadă a acestei noi creații, de aceea totul depinde de comuniunea cu Hristos; în logica aceasta se înscrie și formula paulină ἐν Χριστῷ (Carrez 1986, 149). Înnoirea omului intră în strânsă legătură cu comuniunea hristică, chiar dacă încă întreaga creație nu a fost recapitulată pe deplin, credinciosul în Hristos face parte din această creație înnoită, el este rodul unei înnoiri cosmice care va veni. Textele din Efes. 2:15 și 4:24, care vorbesc de asemenea despre o „nouă umanitate” (καινὸν ἄνθρωπον), sunt de mare folos pentru a pătrunde întru această teologie paulină a înnoirii omului, din moment ce și ele descriu făptura umană reînnoită în Hristos.

Deși expresiile ὁ καινός ἄνθρωπος și τὸν νέον [ἄνθρωπος] sunt foarte asemănătoare, indicând aceeași realitate: a omului cel nou, totuși distincția filologică persistă. Adjectivul νέος înseamnă „nou”, însă sub raportul timpului (o realitate inexistentă în trecut, ceva ce-a apărut de scurtă vreme, tânăr, proaspăt – precum apare și în textele din Mat. 9:17; Marc. 2:22; Luc. 5:37-39; Fapte 5:6; 1Cor. 5:7; 1Tim. 5:11; Evr. 12:24). Adjectivul καινός înseamnă „nou”, însă sub raportul calității (ceva ce este mult mai valoros decât realitatea veche, un alt grad de comparație (Moulton/ Milligan 1930, 314) – precum se găsește și în textele din Marc. 1:27; Luc. 22:20; Ioan 13:34; 2Petr 3:13; Apoc. 2:17; 3:12; 5:9; 21:5). Deosebirea de nuanțe filologico-teologice între sinonimele *neos* și *kainos*, deși unii filologi din trecut au considerat cei doi termeni ca fiind interschimbabili, este evidentă. Sintetizând cele expuse mai sus, putem spune că diferența, legată de dimensiunea epitetului, în cazul textului din Mat. 9:16, în comparație cu cel din Luc. 5:36, este clară, cu toate că se utilizează același termen pentru două realități diferite⁴: ἐπίβλημα („petic, cârpă” – Trench 1894, 219-225).

Sub acest aspect al omului nou în raport cu timpul, Ap. Pavel folosește expresia τὸν νέον [ἄνθρωπος] doar o singură dată, în Col. 3:10: „... și v-ați îmbrăcat cu cel nou (νέος), care spre cunoaștere se reînnoiește după Chipul Celui ce l-a zidit”. Contextul baptismal al afirmației este evident: protaza și apodoza nu sunt așezate în paralel, vocabularul este diferit, însă avem de-a face cu un stil și o tematică bine împletite de-a lungul întregii epistole. Întâlnim, prin urmare, un registru dublu: pe de o parte, este subliniată condiția vieții omului răscumpărat în Hristos (2:20), iar pe

⁴ Același raționament, augmentat de valoarea epitetului, stă și la baza distincției între cuvintele latinești *revens* și *novus*; nu și între cuvintele franțuzești *nouveau* și *neuf*, care nu disting nuanțele originalelor *neos* și *kainos*. Aceasta deoarece originalul καινός este tradus fie prin *nouveau*, fie prin *neuf*, în funcție de context, însemnând de fapt aceeași realitate: nou sub raportul timpului doar, spune filologul francez A. Bailly (1969, 450).

de altă parte, întâlnim o dimensiune etică a teologiei baptismale (3:1-5). Textul acesta din Col. 3:10-11 reiterează motivul îmbrăcării întru Hristos din Gal. 3:26-28, care are drept urmare manifestarea condiției omului cel nou, acesta conformându-Se Chipului Creatorului său. De asemenea, dimensiunea teologică a metaforei îmbrăcării comportă și-o nuanță eshatologică (Bouttier 1976, 8-10).

Totul culminează cu textul din Col. 3:11, în interiorul dimensiunii omului cel nou, unde barierele sociale, ce despărțeau oamenii unii de alții, se eludează. O clauză negativă puternică οὐκ ἔστι „nu este” devine completată de unele subdiviziuni antropologice, pentru ca în final deosebirea dintre centralitatea întru Hristos și diferendurile sociale să fie anulată prin intermediul conjuncției coordonative ὁλλὰ „ci” [Hristos în toate] (O'Brien 1982, 174-175). Sintaxa originală este una deosebit de personală, ea are logică doar în limba greacă: înainte ca indicativul să deschidă ușa pentru construcția imperativă din 3:12: Ἐδύσασθε οὖν ... – „îmbrăcați-vă cu [bunătate, îndurare...]”, evenimentul trecut al convertirii, care este la aorist, este augmentat de un prezent continuu evident (noul eu se află permanent în proces de reînnoire – ἀνακαινούμενον – 3:10b). Așadar, un proces continuu al mântuirii omului, dinamic, nu un eveniment trecut, static (Dunn 1996, 220-221).

O altă dimensiune filologico-teologică a expresiei pauline vizează binomul *omul cel vechi* (τὸν παλαιὸν ἄνθρωπον) / *omul cel nou* (τὸν καινὸν ἄνθρωπον). Cu privire la conceptul de „nou”, am observat mai sus desfășurarea nuanțelor pauline, de aceea vom analiza doar ideea de παλαιός, adică „vechi”, în limbajul Sf. Pavel. Adjectivul *palaios* este folosit în greaca veche din cele mai îndepărtate timpuri. Homer îl folosește, inscripțiile vechi și papirusurile de asemenea, Septuaginta nu îl omite nici ea. În toată această apreciabilă perioadă de timp, termenul îmbracă ideea de „învechit, uzat, perimat”. La Sofocle, de exemplu, termenul apare cu o conotație pozitivă: el înseamnă ceva venerabil (Oedipus Tyrannus: καὶ μὴν τὰ γ' ἄλλα κωφὰ καὶ παλαί ἔπη). Explicația filologică este dată de faptul că între ἀρχαῖος („primul în raport cu timpul, discipol veteran, antic”) și παλαιός există distincția generală potrivit căreia primul termen cuprinde și dimensiunea de om respectabil din pricina experienței sale de viață (Friberg 2000, 76). Distincția aceasta a vocabularului clasic grecesc, în Noul Testament, nu prea se mai accentuează: Sf. Pavel poate scrie în 2Cor. 5:17: τὰ ἀρχαῖα παρῆλθεν, ἰδοὺ γέγονεν καινὰ, adică cele vechi / antice nu mai sunt bune, nici respectabile, iar în Efes 4:22-24 întărind acest contrast semantic prin expresia καινὸς ἄνθρωπος / παλαιὸς ἄνθρωπος, care este una apartinătoare registrului peiorativ al limbii. De aceea, în limbajul paulin, παλαιός are o cu totul altă adâncime teologică decât propunea vechea lui semantică (Kittel / Friedrich 1964, 717).

Adjectivul *palaios* (fem. *palaiā*; neut. *palaiōn*) are, sub raportul timpului, două mari nivele de înțelegere: a) învechit, datorită trecerii timpului (Lev. 25:22) – în cazul omului, expresia vizează sinele păcătos și degenerat, cel de dinaintea salvării lui – acesta stând în contrast cu *kainos*, adică omul nou, restaurat în Hristos (Rom. 6:6;

Efes. 4:22; Col. 3:9); b) învechit, uzat, din perspectiva întrebuițării practice, precum *himation* sau *askos*, adică „haina” și „burduful” din Mat. 9:16 și Marc 2:22. Derivatele sale sunt: *palaiotēs*, adică „în vârstă, învechit” (Rom. 7:6); *palaiōō*, care înseamnă „a face să ajungă vechi” (Evr. 8:13a). Sinonimele sale sunt: *archaios*, adică „vechi, antic, original, ceea ce exista la începuturi” (Rom. 5:21a); iar antonimele sunt: *neos*, *kainos* respectiv *prosp̄hatos* („recent, proaspăt, valabil” – Evr. 10, 20a).

Adjectivul *palaios*, în Noul Testament, apare de aproximativ 15 ori, dintre care de 6 ori doar în epistolele pauline, însoțind diverse substantive. Ca atribut pe lângă ἄνθρωπος, termenul este utilizat doar de 3 ori, și doar de Sf. Pavel (Rom. 6:6; Efes. 4:22; Col. 3:9). Însă, chiar dacă Antichitatea cunoștea termenul *palaios* și îl folosea frecvent, expresia τὸν παλαιὸν ἄνθρωπον era una cu totul străină, ea aparține strict creației poetice pauline.

O altă expresie paulină, complementară noțiunii καινή κτίσις, este un alt binom antropologic antinomic: ὁ ἔξω ἡμῶν ἄνθρωπος/ ὁ ἔσω ἡμῶν ἄνθρωπος („omul nostru cel din afară/ omul nostru cel dinlăuntru” – Rom. 7:22; 2Cor. 4:16; Efes. 3:16). În textul din 2Cor. 4:16, de exemplu, se afirmă o antropologie unică, personală, inexistentă până atunci în limbajul biblic, cea a omului interior și exterior deopotrivă. Apariția unei structuri conjuncționale de tipul ἄλλ’ εἰ καὶ complică puțin textul, din punct de vedere filologic. Silogismul clasic este cel ce urmează: prezența în protază a prepoziției εἰ „chiar”, alături de modul indicativ al verbului διαφθείρω „a se strica, a se corupe”, urmat în apodoză de conjuncția ἄλλ’ „atunci”, însoțită de un verb la orice timp și mod (în cazul nostru la indicativ prezent – ἀνακαινοῦται – „se înnoiește”), introduce, pe cale de consecință, o propoziție condițională de gradul I⁵, concluzionează unii filologi (Wallace 2000, 315; Boyer 1982, 75-114). De cealaltă tabără se numără cei care susțin că alăturarea conjuncțiilor εἰ și καὶ implică o propoziție concesivă (Smyth/ Messing 1956, 537-539; Moulton/ Turner 1963, 321). Prin natura ei, propoziția concesivă este una condițională⁶.

⁵ În limba greacă, logica propoziției condiționale de gradul I subordonează îndeplinirea ideii din apodoză, de îndeplinirea celor formulate în protază. Este o construcție de tipul: dacă A, atunci B. Exemplificată în cazul nostru, fraza de gradul I ar trebui să fie astfel: dacă omul nostru cel din afară este corupt, stricat, păcătos, atunci omul nostru cel interior, duhovnicesc, este reînnoit din zi în zi.

⁶ În limba greacă, propoziția de tip condițional definește următoarea constantă: realizarea acțiunii din apodoză se face indiferent de îndeplinirea, sau nu, a condiției formulate în protază. În acest caz, traducerea în limba română ar trebui redată prin expresia introductivă „chiar dacă”. Schema logică a propoziției concesive este de tipul: chiar dacă A sau non A, atunci B. Raportată în cazul nostru, propoziția concesivă ar fi așa: chiar dacă (*deși*) omul nostru cel exterior/ atunci (*totuși*) omul nostru cel interior. Edițiile biblice românești (B 1688, B 1795, B 1914, B 1939, BO, BA) redau toate această dimensiune concesivă a frazei originale. Ediția C 2007 este singura care redă dubla ocurență a

Pentru că această exprimare, ce ține de zona creației reînnoite (καινή κτίσις), este o creație paulină, atunci trebuie să înțelegem propria interpretare paulină a conceptului de ființă interioară. Ideea apare doar în corespondența corinteană, în contextul parenetic lărgit al epistolei, unde Sf. Pavel insistă pe sincronizarea stilului de viață creștin cu preceptele evangheliei (Hughes/ Jewett 2021, 151-163). Pulsul acestei comunități cosmopolite a dat naștere la această exprimare, autorul menționând în 1:22 despre înclinația corintenilor după învățăturile filozofice.

Substratul teologic al expresiei nu implică neapărat dihotomia trup – suflet: trupul fiind *omul cel exterior*, iar sufletul fiind *omul cel interior*, ci este vizată întreaga persoană umană – atât trupul, cât și sufletul participă la înnoirea făpturii – așadar, persoana întreagă. Expresia ὁ ἕξω ἡμῶν ἄνθρωπος trimite către Adam cel vechi, coruptibil, supus păcatului, la această stare decadentă a ființei umane participă tot omul cel păcătos, iar expresia ὁ ἕσω ἡμῶν ἄνθρωπος se referă la restaurarea persoanei umane în Hristos Domnul, noul Adam (Rom. 5:12-16). Practic, apostolul neamurilor afirmă că omul cel păcătos descrește treptat în funcție de creșterea duhovnicească a omului iubitor de sfințenie, reînnoirea aceasta mistică fiind un proces permanent al sinelui.

Concluziv, în textele biblice din 2Cor. 5:17 și Gal. 6:15, substantivul κτίσις se referă strict la făptura umană, la om în general. Derivatele sale lexicale din Efes. 2:15; 4:24; Col. 3:9-10, privind perspectiva „omului cel nou”, se înscriu sub aceeași cupolă a referențialului strict antropologic. Traducerea acestor expresii va trebui să țină cont de această dimensiune filologică.

2.2. Fundalul cosmologic al expresiei καινή κτίσις

Conceptul de καινή κτίσις dobândește o altă dimensiune atunci când ne referim la textul eshatologic din Rom. 8:20-22:

Τῆ γὰρ ματαιότητι ἡ κτίσις ὑπετάγη, οὐχ ἑκοῦσα ἀλλὰ διὰ τὸν ὑποτάξαντα, ἐφ' ἐλπίδι ὅτι καὶ αὐτὴ ἡ κτίσις ἐλευθερωθήσεται ἀπὸ τῆς δουλείας τῆς φθορᾶς εἰς τὴν ἐλευθερίαν τῆς δόξης τῶν τέκνων τοῦ θεοῦ. Οἴδομεν γὰρ ὅτι πᾶσα ἡ κτίσις συστενάζει καὶ συνωδίνει ἄχρι τοῦ νῦν – Căci *făptura* a fost supusă deșertăciunii – nu de voia ei, ci din pricina aceluia care a supus-o – cu nădejdea însă că și ea, *făptura* însăși, se va elibera din robia stricăciunii spre libertatea slavei fiilor lui Dumnezeu. Căci știm că pân-acum toată *făptura* suspină laolaltă și suferă-n durerile nașterii (BA).

Acesta este un text biblic ce vorbește despre comuniunea spirituală a omului cu Universul, făptura umană contribuind, prin sfințenia sa, la înaintarea cosmosului înspre eshaton. Baza acestei solidarități este Logosul creator, Cuvântul Întrupat, El existând ca rațiune în toate structurile creației, de aceea putem vorbi despre un nivel de raționalitate al întregului Univers (Ioan 1:3; Col. 1:16). Astfel, întreaga creație

conjuncției ἄλλα: „De aceea, noi nu cădem de oboseală. *Ci chiar dacă* omul nostru de afară se trece, *totuși* omul nostru cel dinlăuntru se înnoiește din zi în zi”.

(κτίσις) poartă pecetea Logosului, pecetea unei raționalități metafizice, spune Sf. Maxim Mărturisitorul (1983, 226).

Autorul le spune romanilor că relația de interdependență dintre om și Univers este un fapt cu relevanță de eveniment viitor (πᾶσα ἡ κτίσις συσπενάζει – „toată făptura suspină”), creația așteptând descoperirea slavei fiilor lui Dumnezeu (εἰς τὴν ἔλευθερίαν τῆς δόξης τῶν τέκνων τοῦ θεοῦ – „spre libertatea slavei fiilor lui Dumnezeu”). Această descoperire a slavei creștinilor nu se referă doar la un moment eshatologic viitor (ἐλευθερωθήσεται), ci mai degrabă la o continuă și dinamică manifestare a creștinilor, ca fii ai lui Dumnezeu, încă aici de pe pământ – descoperirea deplină a slavei având loc, desigur, doar la Parusie (Tofană 2007, 16-17).

Care este totuși sensul substantivului ἡ κτίσις folosit aici? Analizele experților, în acest punct, sunt eterogene. Cuvântul grecesc κτίσις înseamnă în primul rând „un act al creației” (Rom. 1:20: ἀπὸ κτίσεως κόσμου – „încă de la facerea lumii”), fiind folosit adesea cu sensul de „ceea ce a fost creat”, fie cu sens individual de „făptură, creatură” (Rom. 8:39; 2Cor. 5:17; Gal. 6:15; Col. 1:23), fie cu sens general, cosmic de „creație” (Marc. 10:6: ἀπὸ δὲ ἀρχῆς κτίσεως – „de la începutul zidirii”; 13:19: ἀπ’ ἀρχῆς κτίσεως – „de la începutul zidirii”; Rom. 1:25: τῆ κτίσει παρὰ τὸν κτίσαντα – „creației [zidirii], în locul Creatorului”; Col. 1:15: πρωτότοκος πάσης κτίσεως – „Întâiul-Născut a toată zidirea”; Evr. 9:11: οὐ ταύτης τῆς κτίσεως – „nu din zidirea aceasta”; 2Petr 3:4: ἀπ’ ἀρχῆς κτίσεως – „de la începutul zidirii”; Apoc. 3:14: ἡ ἀρχὴ τῆς κτίσεως τοῦ θεοῦ – „începutul zidirii lui Dumnezeu”).

Țesătura logică a expresiei, în contextul pericopei din Romani, este dată de adjectivul πᾶσα, prin el, Sf. Pavel referindu-se la întreg Universul. Asemenea psalmistului (64:11-13) și profeților (Is. 24:4; Ier. 4:28a; 12:4), apostolul vizează întreaga creație (πᾶσα ἡ κτίσις) ca participând la nădejdea (ἐφ’ ἐλπίδι) răscumpărării ei întru slava lui Dumnezeu (τῆς δόξης τῶν τέκνων τοῦ θεοῦ – Moo 1996, 513-514).

Biblistul J. Dunn argumentează faptul că κτίσις, în acest context, se referă mai degrabă la structurile subumane ale creației. Linia aceasta de gândire este dată de căderea lui Adam: odată cu el a fost blestemat întreg pământul (Fac. 3:17-18), răscumpărarea sa cu siguranță va viza și restaurarea pământului și-a cosmosului (Rom. 8:20-21). De asemenea, spune același biblist, expresia din 8:21a: ὅτι καὶ αὐτὴ ἡ κτίσις – „că și zidirea însăși” este un argument filologic al dimensiunii cosmologice: folosirea atât a adverbului καὶ, cât și a pronumelui αὐτὴ accentuează faptul că zidirea toată va fi restaurată, nu răscumpărată parțial dintr-un anume sistem. Întocmai cum nădejdea învierii face parte din spectrul trupului întreg înviat, așa și învierea vieții aparține creației întregi (Dunn 1988, 469-471).

Deși bibliști cu renume mondial, cum este cazul germanului E. Käsemann (1980, 233-235), s-au exprimat clar cu privire la sensul cosmologic al expresiei ἡ κτίσις din pericopa aceasta, alți cercetători consideră că expresiile folosite (ἡ γὰρ ἀποκαταδοκία – „nerăbdătorul dor [al creației]” – 8:19a; συσπενάζει – „suspină” –

8:22a) se referă doar la făptura umană, cel mai probabil la necredincioși. Argumentul acesta, la o analiză mai serioasă, nu poate sta drept realitate obiectivă. În primul rând, tranziția de la v. 22 la v. 23, redată prin expresia οὐ μόνον δέ – „dar nu numai ea [făptura/ creația/ zidirea]”, exclude existența doar a unui simplu categorial uman⁷. În al doilea rând, substantivul μεταίτιης („deșertăciune, goliciune”) din v. 20 se referă strict la cosmos în general, fără vreo implicare umană în datele problemei. De aceea, putem spune că, strict la nivel filologic, ocurența lui ἡ κτίσις din pericopa 8:19-22 are o dimensiune cosmică, generală – întregul Univers își așteaptă înnoirea finală – în Iisus Hristos.

Complementar substantivului κτίσεως, ca sens cosmologic, este substantivul κόσμος⁸ („lume, Univers”), ambele substantive fiind folosite de Ap. Pavel în Romani 1:20a, unde vorbește despre creația Universului în general:

τὰ γὰρ ἀόρατα αὐτοῦ ἀπὸ κτίσεως κόσμου τοῖς ποιήμασιν νοούμενα καθορᾶται – deși nevăzute (ἀόρατα), ele [veșnica Sa putere și dumnezeire] se discern (καθορᾶται) încă de la zidirea (κτίσεως) lumii (κόσμου), fiind înțelese (νοούμενα) din lucrările (ποιήμασιν) Lui (traducere proprie).

Ocurența substantivului κόσμος este destul de prezentă în această epistolă către Romani (de 9 ori se regăsește: 1:8, 20; 3:6, 19; 4:13; 5:12-13; 11:12, 15), de asemenea *kosmos* poate fi identificat de 21 de ori în epistola 1 Corinteni, de 3 ori în epistola 2 Corinteni și de 3 ori în epistola către Galateni. În înțelesul său de bază, κόσμος semnifică tot ceea ce strict aparține Universului, lumii create. Doar în 3 texte, substantivul se referă strict la planeta Pământ (Rom. 1:20; 4:13; 1Cor. 3:22), în alte texte biblice are în vedere ordinea creației (Rom. 5:12-13; 1Cor. 8:4; 14:10; Gal. 4:3). Sinonime cosmologice grecești sunt și cuvintele: γη („pământ”), οὐρανούς („cer”),

⁷ Nu este exclusă legătura dogmatică dintre căderea lui Adam și decăderea (stricăciunea) întregului Univers, după cum am explicat mai sus. Urmând exemplul psalmistului și al profeților (Ps. 64:11-13; Is. 24:4; Ier. 4:28; 12:4), Sf. Pavel personifică întreaga creație, tocmai pentru a o integra în logica acestui binom: căderea și restaurarea omului.

⁸ Substantivul *kosmos* are înțelesul de „lume” în general. Se folosea, în lumea antică, și în context natal: nașterea divinului Augustus era înțeleasă ca început al unei lumi noi, ea fiind proclamată ca veste bună în întreg Imperiul: ἦρξεν δὲ τῷ κόσμῳ τῶν δι’ αὐτὸν εὐαγγελίων τοῦ θεοῦ. Tot în contextul asimilării substantivului *kosmos* actului proclamării unei vești bune, divinul Nero vestește eliberarea tuturor grecilor, în anul 67 d.Hr. El este numit cu această ocazie drept „Domnul Nero al întregii lumi” (ὁ τοῦ παντὸς κόσμου κύριος Νέρων). Preluând termenul și recuperându-l pentru dinamica Bisericii, Sf. Pavel va proclama, tot în registru hiperbolic, vestirea evangheliei la întreaga lume: Πρῶτον μὲν εὐχαριστῶ τῷ θεῷ μου διὰ δὲ Ἰησοῦ Χριστοῦ περὶ πάντων ὑμῶν ὅτι ἡ πίστις ὑμῶν καταγγέλλεται ἐν ὅλῳ τῷ κόσμῳ - „Mai întâi, prin Iisus Hristos Îi mulțumesc Dumnezeuului meu pentru voi toți, căci credința voastră se vestește în toată lumea” (Rom. 1:8).

οἰκουμένη („lumea locuită”), care sunt niște extensii ale substantivului κόσμος (Pennington/ McDonough 2008, 91-92).

Un alt sinonim teologic al expresiei καινή κτίσις este substantivul παλιγγενεσία, prezent în textul din Mat. 19:28:

Ο δὲ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι ὑμεῖς οἱ ἀκολουθήσαντές μοι ἐν τῇ παλιγγενεσίᾳ, ὅταν καθίσῃ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐπὶ θρόνου δόξης αὐτοῦ, καθήσεσθε καὶ ὑμεῖς ἐπὶ δώδεκα θρόνους κρίνοντες τὰς δώδεκα φυλὰς τοῦ Ἰσραὴλ – Iar Iisus le-a zis: Adevăr vă spun că voi, cei ce Mi-ați urmat Mie, la *nașterea din nou a lumii* (παλιγγενεσία), când Fiul Omului va șede pe tronul slavei Sale, veți șede și voi pe douăsprezece tronuri, judecând pe cele douăsprezece seminții ale lui Israel (BA).

Substantivul *palighenesia* este unul dintre puținele cuvinte evanghelice care și-au extins granițele semantice, el exprimă o realitate deosebit de profundă: nașterea din nou a lumii, în chip duhovnicesc, are bază dogmatică în însăși Întruparea Domnului Iisus. Până la ivirea creștinismului *palighenesia*, în spațiul greco-roman, definea doar zona înnoirii activității umane: la filozoful Lucian, termenul înseamnă reînnoire personală și atât; în doctrina pitagoreană a transmutării sufletelor, *palighenesia* se folosea pentru a descrie reparația lor în alte trupuri (oracolele din Delfi făceau uz de acest cuvânt); pentru stoici, în special la Marcu Aureliu, dimensiunea cuvântului este mai complexă, el face referire la înnoirea pământului, care, după o iarnă plină de moarte, învie cu întreaga sa natură în perioada primăverii (Danker 2021, 668-669); filozoful evreu Filon din Alexandria aseamănă renașterea pământului, prin aportul focului cosmic curățitor, de inspirație stoică, cu dimensiunea tematică a lui *palighenesia*; Cicero numea repunerea sa în drepturi și onoruri, după revenirea sa din exil, în următorii termeni: *hanc palighenesian nostram*; istoricul evreu Iosif Flaviu denumea revenirea poporului Israel din captivitatea babiloniană drept o restaurare de tip palighenesic.

Prin urmare, vechiul înțeles de până la ivirea creștinismului al substantivului παλιγγενεσία, în termeni de „recuperare, restaurare, reînsuflețire”, este supradimensionat prin nașterea Domnului Iisus Hristos. Cuvântul acesta apare de doar 2 ori în Noul Testament (Mat. 19:28; Tit 3:5), însă cu înțelesuri puțin diferite. În prima sa apariție, în cuvintele Mântuitorului, termenul se referă la renașterea întregului Univers, adică la restaurarea tuturor structurilor creației (ἀποκαταστάσεως πάντων – Fapte 3:21a), când Fiul Omului va reveni întru slava Sa. În cea de-a doua sa ocurență, παλιγγενεσία, în limbajul paulin, are de-a face cu nașterea din nou a omului doar, nu a întregii creații. Practic, în lingvistica noutestamentară, παλιγγενεσία este un termen plurisemantic și polisemantic totodată, având însă aceeași bază lexicală: restaurarea creației prin intermediul implicării active a lui Dumnezeu (Trench 1894, 60-63).

În textul biblic din Mat. 19:28, fraza temporală în dativ: ἐν τῇ παλιγγενεσίᾳ, cel mai probabil, modifică realitatea ce urmează, nu cea precedentă, fiindcă numai după ce Fiul Omului va reveni pe pământ *paliggenesia* se va manifesta eshatologic deplin. Folosit în sens personal, *paliggenesia* este mult mai prezent în paginile Noului Testament, însemnând de fiecare dată acțiunea de reînnoire a omului, nașterea sa din nou, prin harul Duhului Sfânt, Ioan 3:5 (motivul renașterii din apă și din Duh – γεμμεθῆ ἐξ ὕδατος καὶ πνεύματος); 2Cor. 5:17 (motivul făpturii celei noi – καινῆ κτίσις); 1Pet. 1:3, 22-23 (motivul nașterii din nou prin Logosul Întrupat – ἀναγεγεννημένοι διὰ λόγου ζῶντος).

Concluziv, în ceea ce privește dimensiunea cosmică a expresiei καινῆ κτίσις, textul clasic din Rom. 8:20-22 este mai mult decât elocvent. Derivatele sale din Rom. 1:20a (κόσμος) și Mat. 19:28 (παλιγγενεσία) întăresc această prezumție, din punct de vedere filologic și teologic. De asemenea, prin contrast cu expresia τὸν καινὸν ἄνθρωπον („omul cel nou” – Efes. 4:24a), unde se observă limpede că persoana umană este subiectul, sintagma πᾶσα ἡ κτίσις („întreaga zidire [creație]”) este fără îndoială o referință cosmică, depășind dimensiunea strict antropologică a lui κτίσις. Întocmai textului din Col. 1:23, Ap. Pavel se referă la om în special prin termenul κτίσις, în contextul predicării evangheliei. Traducerea acestor expresii va trebui să țină cont de această dimensiune filologică.

3. Traducerea expresiei καινῆ κτίσις în cele mai consacrate versiuni biblice românești

Încă din primele traduceri integrale ale Noului și Vechiului Testament în limba română, observăm o schimbare de stil. În versiunea NT 1648, pentru dimensiunea antropologică a lui καινῆ κτίσις, întâlnim în textele din 2 Cor. 5:17 și Gal. 6:15 expresia „făptura cea nouă”. Pentru textul din Rom. 8:22, κτίσις, ca dimensiune cosmică în original, dobândește aceeași semnificație ca și în textele antropologice de mai sus: „toată făptura suspină”.

În versiunea B 1688 se petrece o fericită schimbare lexicală, în textul cosmologic din Rom. 8:22, κτίσις nu mai este tradus prin „făptură”, ci prin „zidire”. În ceea ce privește dimensiunea antropologică a textelor din 2Cor. 5:17 și Gal. 6:15, această primă traducere integrală a Bibliei traduce expresia paulină καινῆ κτίσις cu varianta „noua zidire”.

În versiunea B 1795, în cazul pericopei cosmologice din Rom. 8:20-22, se revine la vechea formulare a „făpturii celei noi”. Același lucru se petrece și cu traducerea textelor din 2Cor. 5:17 și Gal. 6:15.

În Noul Testament de la Neamț, tipărit în vremea domnitorului Aleksandru Dimitrie Gika (NTN), se operează cel mai bine cu distincția lexicală dintre antropologic și cosmologic. Astfel, pentru prima dată în spațiul românesc se traduce κτίσις cosmologic prin „zidire”, iar κτίσις antropologic prin „făptură”. De remarcat faptul că această distincție lexicală inspirată se păstrează întocmai și în

ediția sinodală din 1914. La foarte scurt timp după această ediție reușită, din acest punct filologic de vedere, cu ocazia tipăririi noii versiuni sinodale (1936), coordonată de viitorul Patriarh Nicodim Munteanu, nuanțele definitorii ale lui κτίσις se amestecă iarăși, precum în epoca veche românească. Atât pentru textul cosmologic din Rom. 8:20-22, cât și pentru textele antropologice din 2Cor. 5:17 și Gal. 6:15, editorii folosesc substantivul „făptură” [nouă]. Care a fost rațiunea dominantă pentru care au schimbat varianta corectă din ediția anterioară pentru a reveni la această exprimare arhaică, mai puțin inspirată din perspectiva limbii române literare moderne, nu putem ști cu siguranță. Probabil, un răspuns ar fi cantonarea cu obstință în specificul limbajului bisericesc consacrat, cel despre care profesorul G. Chivu spunea că se diferențiază de textele laice contemporane printr-o serie de trăsături ortografice, morfologice, sintactice și lexicale distincte. În limba română literară modernă există o variantă funcțională specifică scrisului bisericesc, care se individualizează prin numeroase particularități de tip arhaic. Se poate crede că aceste arhaisme stilistice au fost reintroduse intenționat, pentru a sublinia importanța moștenirii istorice, pentru a crea o anumită atmosferă și sonoritate specifice *culorii de epocă*. Cu siguranță, arhaismele prezente în Biblie și-n scrierile bisericești actuale sunt fie urme ale formei învechite a textului, scăpate la revizuirile succesive, fie sunt intenționat conservate pentru a respecta dogmatic litera și spiritul textului sacru (Chivu 1997, 7-15).

În toate edițiile sinodale ce au urmat, inclusiv în versiunile Gala Galaction/Vasile Radu (1939) și Anania (1993), care sunt considerate cele mai inovative sub raport stilistic din întreaga tradiție biblică ortodoxă modernă și postmodernă, se folosește același arhaic „făptură” atât pentru pericopa din Romani, cât și pentru cele din 2 Corinteni și Galateni.

Lucrurile sunt puțin diferite în ceea ce privește spațiul catolic și neoprotestant din România. În versiunea catolică NTC, κτίσις cosmologic din Rom. 8:22 este tradus prin „creație”, iar pentru textele antropologice din 2Cor. 5:17 și Gal. 6:15, editorii folosesc substantivul „creatură” [nouă]. Atunci când au optat pentru acest neologism, „creatură”, editorii catolici s-au inspirat probabil din celebrele versiuni francezești, recunoscute ca fiind inovative, care folosesc expresia: „une créature nouvelle” (B); „il est une nouvelle créature” (TOB); „la créature nouvelle” (B Osty).

În versiunea neoprotestantă revizuită a traducerii Cornilescu (C 2019), editorii optează pentru varianta „creație” [nouă], pentru toate cele 3 texte nouotestamentare sursă. Considerăm că au avut drept inspirație edițiile anglofone, care în majoritatea lor folosesc expresia: „he is a new creation” (OSB; ESV). De asemenea, în versiunea anglofonă a Bibliei de studiu Ortodoxă (Orth SB), traducerea cosmologică a lui κτίσις, din Rom. 8:22, este redată prin aceeași expresie: „the whole creation”.

În singura traducere ecumenică din România (SBIR), vechea deosebire lexicală a lui κτίσις, inaugurată odată cu versiunea NTN, se resimte foarte bine: în Rom. 8:22 avem sintagma „întreaga creație”, iar în 2Cor. 5:17 avem sintagma „făptură nouă”.

În celebra ediție critică MLD, pentru κτίσις cosmologic din Rom. 8:22 se păstrează substantivul clasic „zidire”, iar pentru κτίσις antropologic din 2Cor. 5:17 se folosește același substantiv: „este zidire nouă”. Comentariile filologice ale acestei ediții critice au intuit foarte bine mica eroare traductologică a lui κτίσις, în cazul lui 2Cor. 5:17, iată ce spun editorii (Octavian Gordon): „De altfel, se vede că nici în acest loc alcătuitoarii Bibl. 1688 nu au folosit ediția de la Bălgrad, care înțelege și traduce corect textul original”.

Operând o scurtă analiză critică filologică, putem sublinia următoarele aspecte. În primul rând, în limba română veche substantivele „făptură” și „zidire” sunt, conform DLR II/ I, termeni polisemantici: ei înseamnă deopotrivă atât „facere, creare, lume, Univers, operă dumnezeiască”, în sens cosmologic, cât și „ființă, creatură, vietate, suflare”, deosebirea este fixată în funcție de context. Tot cu sens polisemantic este redat κτίσις, prin substantivul „făptură”, în DNT, subliniindu-se faptul că prin „făptură” se înțelege toată creatura, de la cosmos până la om și la tot ce există viu.

Opțiunea pentru „zidire”, în cazul textelor biblice cu referință cosmică, cum este și cel din Rom. 8:22, este cea mai potrivită din punct de vedere teologic, căci, în limbajul bisericesc, substantivul „zidire” este singurul folosit cu sensul de *creatio ex nihilo*, adică Dumnezeu a creat lumea din nimic (DLR XIV). Din acest punct de vedere, traducerea B 1688 este cea mai inspirată versiune pentru textul sacru din Rom. 8:22.

În al doilea rând, ținând cont de evoluția limbii literare române, câmpul semantic al substantivului „făptură” a suferit unele mici modificări. În limbajul standard actual, el are sensul principal de „ființă, vietate, creatură”, cu sens secundar are și înțelesul de „natură, fire, lume, Univers”, provenind din latinescul *factura* (DELR). Interesantă este evoluția acestui termen în câteva dicționare clasice românești, care prezintă dimensiunea cosmică a substantivului „făptură” fie ca fiind învechită (se mai păstrează doar în limbajul bisericesc cu sensul de „creație”, însă *Dicționarul Religios*, din 1994, redă doar sensurile de „ființă, creatură”, eludând cu totul vechea lui dimensiune cosmică), fie ca dispărând cu totul (în DLRLC și DULR, cuvântul „făptură” are doar următoarele 3 sensuri: a) ființă, vietate, creatură; b) soi, specie, neam; c) natură, fire – DLR 1939).

Observăm deci tendința substantivului „făptură” de a-și eluda sensul său cosmologic arhaic atât în limba standard actuală, cât și în limbajul bisericesc actual. Tocmai de aceea, considerăm că traducerea cosmologicului κτίσις, din Rom. 8:22, prin echivalentul „făptură”, în edițiile moderne românești amintite, este o traducere

puțin inacurată, din perspectiva evoluției câmpului semantic⁹. De asemenea, echivalarea cu substantivul „creație” de către edițiile biblice catolice și neoprotestante a textului cosmologic din Rom. 8:22 este și ea o ușoară imprecizie: în loc să se apeleze la inspiratul cuvânt arhaic „zidire”, singurul din lexicul limbii române care are și sensul de creație *ex nihilo*, specifică creștinismului în raport cu toate celelalte religii, se preia un neologism: substantivul „creație” provine din verbul de origine franceză *créer*, pătruns în limba literară română, cu putere, în secolul al XIX-lea (DETLR). Este, de asemenea, adevărat că rădăcina etimologică este mult mai veche, latinescul *creatura*, care stă și la baza verbului *créer*, era folosit în Antichitatea târzie de către Tertulian cu sensul de „ființă, persoană”, iar de către Ambrozie al Milanului cu sensul de „creație în general” (Gaffiot 1934, 439; Guțu 2007, 164) – practic, și în limba latină echivalentul grecescului κτίσις¹⁰ este un termen polisemantic, diferența fiind dată de context.

În al treilea rând, dată fiind deosebirea contextuală evidentă a expresiei καινή κτίσις în textele biblice din Romani, 2 Corinteni și Galateni, folosirea aceluiași substantiv („zidire” sau „făptură”) este o mică imprecizie traductologică, strecurată în tradiția biblică românească odată cu versiunea B 1648, însă corectată prin tipărirea NTN.

Concluziv, opțiunea noastră traductologică, ținând cont atât de filologia textului sacru, cât și de dimensiunea sa teologică, pentru expresia cosmologică πᾶσα ἡ κτίσις, din Rom. 8:22, va fi: „întreaga zidire...”. Opțiunea traductologică pentru expresia antropologică καινή κτίσις din 2Cor. 5:17 va fi: „el e făptură nouă”, iar pentru aceeași expresie antropologică ἀλλὰ καινή κτίσις, din Gal. 6:15, va fi: „ci făptura cea nouă”.

4. Concluzii

Deși καινή κτίσις pare a fi o expresie facil de tradus, polisemantica termenului κτίσις, care înseamnă și „creație, zidire”, și „creatură, făptură”, complică puțin lucrurile, totuși calibrarea lor lexicală fiind asigurată prin apelul la context. Textele biblice vizate în această cercetare au fost cele din Rom. 8:20-22; 2Cor. 5:17 și Gal.

⁹ În manuscrisele ce însoțesc istoricul diortosirii Noului Testament de către mitropolitul Bartolomeu Anania, în cazul textului din Rom. 8:19, se observă cum autorul echivalează făptura cu creația (natura), în baza aceluiași cuvânt grecesc analizat de dânsul: *tēs ktiseōs*. Explicația autorului pentru această echivalență traductologică este dată de realitatea potrivit căreia natura (creația) propriu-zisă pare să aibă conștiința de sine, precum ființa cea vie (Anania 2003, 150).

¹⁰ Termenul grecesc *ktisis – eōs, –ē* înseamnă în primul rând acțiunea de „a zidi, facere, creație, zidire, întemeiere” (Rom. 1:20). În al doilea rând, *ktisis* are și înțelesul de „ceea ce a fost creat, creatură, făptură” (Marc. 13:19; Rom. 1:25; 8:39; 2Cor. 5:17; Col. 1:15; Evr. 4:13). În al treilea rând, substantivul *ktisis* are și semnificația de „instituție, orânduire, orânduială” (1 Petr. 2:13 – Carrez/ Morel 1999, 168).

6:15; ele pot fi traduse atât cosmologic, cât și antropologic – decizia este inspirată de contextul lărgit al pericopei.

Expresia καινή κτίσις, în dimensiunea ei antropologică, se combină cu alte câteva creații poetice pauline, ce țin tot de sfera teologică a înnoirii omului: ὁ καινός ἄνθρωπος și τὸν νέον [ἄνθρωπος] – „omul cel nou” din (Efes. 2:15; 4:24; Col. 3:10); ὁ παλαιὸς ἄνθρωπος („omul cel vechi” – Rom. 6:6; Efes. 4:22; Col. 3:9); ἀπεκδυσάμενοι τὸν παλαιὸν ἄνθρωπον/ καὶ ἐνδυσάμενοι τὸν νέον – „v-ați dezbrăcat de omul cel vechi/ v-ați îmbrăcat cu cel nou” – (Col. 3:9-10). Expresia ἀπεκδυσάμενοι τὸν παλαιὸν ἄνθρωπον σὺν ταῖς πράξεσιν αὐτοῦ aparține aceluiași palier al noii creații, caracterizată de lepădarea omului cel vechi împreună cu toate patimile sale (2 Cor. 5:17; Gal. 6:15). De asemenea, o altă expresie paulină, complementară noțiunii καινή κτίσις, este un alt binom antropologic antinomic: ὁ ἕξω ἡμῶν ἄνθρωπος/ ὁ ἕσω ἡμῶν ἄνθρωπος („omul nostru cel din afară/ omul nostru cel dinlăuntru” – Rom. 7:22; 2Cor. 4:16; Efes. 3:16). Concluziv, în textele biblice din 2Cor. 5:17 și Gal. 6:15, substantivul κτίσις se referă strict la făptura umană, la om în general. Derivatele sale lexicale din Efes. 2:15; 4:24; Col. 3:9-10, privind perspectiva „omului cel nou”, se înscriu sub aceeași cupolă a referențialului strict antropologic. Traducerea acestor expresii va trebui să țină cont de această dimensiune filologică.

Expresia καινή κτίσις, în dimensiunea ei cosmologică, având o prezență forte în textul din Rom. 8:22, se înrudește semantic cu un alt termen: substantivul κόσμος („lume, Univers”), fiind folosit de Ap. Pavel în Rom. 1:20a, unde vorbește despre creația Universului în general. Un alt sinonim teologic al expresiei καινή κτίσις este substantivul παλιγγενεσία, prezent în textul din Mat. 19:28, unde se folosește cu sensul de reînnoire a Universului. Concluziv, în ceea ce privește dimensiunea cosmică a expresiei καινή κτίσις, textul clasic din Rom. 8:20-22 este mai mult decât elocvent. Derivatele sale din Rom. 1:20a (κόσμος) și Mat 19:28 (παλιγγενεσία) întăresc această prezumție, din punct de vedere filologic și teologic. Traducerea acestor expresii va trebui să țină cont de această dimensiune filologică.

Traducerile biblice românești suferă unele permutații în ceea ce privește traducerea exactă a acestor 3 texte scripturistice problematice. B 1688 este acurată în ceea ce privește traducerea prin substantivul „zidire” a dimensiunii cosmologice a termenului κτίσις din Rom. 8:22. Versiunea NTN 1818 este prima delimitare cosmologică, respectiv antropologică inspirată a substantivului κτίσις, variațiunile lingvistice fiind oferite de context. Ediția Sinodală B 1914 are meritul de a reproduce variațiunile prezente în NTN. Nu același lucru îl putem spune despre toate celelalte versiuni biblice ortodoxe care au urmat, ele rămân imprecise prin folosirea aceluiași „făptură” în toate cele 3 texte scripturistice sursă, substantiv care cu timpul și-a pierdut semnificația sa cosmologică. Edițiile catolice și neoprotestante românești moderne și postmoderne au minusul de a renunța la arhaicul „zidire”, care cuprinde și noțiunea de creație din nimic, și a împrumuta neologismul

„creatură”, care vine pe filieră francofonă, deși rădăcinile cuvântului sunt de origine latină.

Prin urmare, ca o concluzie practică la toate cele afirmate mai sus, propunerea noastră de revizuire traductologică a expresiei καινή κτίσις este aceasta: în dimensiunea sa cosmologică, folosim substantivul clasic „zidire”, iar în dimensiunea sa antropologică, folosim substantivul, specific limbajului bisericesc, „făptură”. Delimitarea dintre cosmic și antropocentric trebuie să reiasă limpede prin actul traductologic, altfel se pierde unele nuanțe originale deosebit de importante pentru teologia de ansamblu a întregii noțiuni: prin harul Sfântului Duh, întâi se înnoiește omul, iar odată cu el, la un alt nivel, se înnoiește întreaga creație, întregul Univers (Col. 1:15-20).

Bibliografie

A. Izvoare și lucrări de referință

- B 1688 = *Biblia adevă Dumnezeiasca Scriptură* 1688, ediție jubiliară, București, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, 1998.
- B 1795 = *Biblia de la Blaj* 1795, București, Editura Academiei Române, 2005.
- B 1914 = *Biblia*, Ediția Sfântului Sinod, București, Tipografia Cărilor Bisericești, 1914.
- B 1939 = *Biblia*, traducere de Gala Galaction și Vasile Radu, București, Fundația pentru literatură și artă „Regele Carol II”, 1939.
- BA = *Biblia sau Sfânta Scriptură*, versiune diortosită după Septuaginta, redactată, adnotată și tipărită de Bartolomeu Valeriu Anania, Arhiepiscop al Vadului, Feleacului și Clujului, Cluj-Napoca, Editura Renașterea, 2009.
- BO = *Biblia sau Sfânta Scriptură*, tipărită sub îndrumarea și cu purtarea de grijă a Prea Fericitului Părinte Teoctist, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, cu aprobarea Sf. Sinod, București, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, 1988.
- B OSTY = *La Bible*, traduction Française sur les Textes Originaux par Émile Osty avec la collaboration de Joseph Trinquet, Paris, Éditions du Seuil, 1974.
- BJ = *La Bible de Jérusalem*, traduite en Français sous la direction de l'École Biblique de Jérusalem, Nouvelle édition revue et corrigée, Paris, Les Éditions du Cerf, 1998.
- C 2007 = *Biblia sau Sfânta Scriptură a Vechiului și Noului Testament*, traducere de D. Cornilescu, Oradea, Societatea Biblică din România, 2007.
- C 2019 = *Noul Testament*, ediția D. Cornilescu revizuită, București, Societatea Biblică Interconfesională din România, 2019.
- DELR = *Dicționarul Explicativ al Limbii Române*, ediție revăzută și adăugită, Academia Română. Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan – Al. Rosetti”, București, Editura Univers Enciclopedic, 2016.
- DETLR = Alexandru Ciorănescu, *Dicționarul Etimologic al Limbii Române*, București, Editura Saeculum, 2007.
- DLR 1939 = August Scriban, *Dicționarul Limbii Românești*, Iași, Institutul de Arte Grafice „Presa Bună”, 1939.

- DLR II/I = *Dicționarul Limbii Române*, tomul II, partea I: F – I, București, Academia Română, Monitorul Oficial și Imprimeriile Statului. Imprimeria Națională, 1934.
- DLR XIV = *Dicționarul Limbii Române*, serie nouă, tomul XIV, Litera Z, București, Editura Academiei Române, 2000.
- DLRLC = *Dicționarul Limbii Române Literare Contemporane*, vol. 2, Academia Republicii Populare Române, București, Editura Academiei, 1956.
- DNT = Ioan Mircea, *Dicționar al Noului Testament*, București, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, 1995.
- DULR = Lazăr Șăineanu, *Dicționar universal al Limbei Române*, Craiova, Editura Scrisul Românesc, ⁸1929.
- ESV = *English Standard Version: Study Bible*, Wheaton, Crossway Publishing, 2008.
- MLD = *Monumenta Linguae Dacoromanorum: Biblia 1688*, pars XXIV: *Novum Testamentum II*, Iași, Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”, 2015.
- NT 1648 = *Noul Testament*, tipărit pentru prima dată în limba română la 1648 de către Simion Ștefan, Mitropolitul Transilvaniei, reeditat după 340 de ani din inițiativa și purtarea de grijă a Prea Sfințitului Emilian, Alba Iulia, Editura Episcopiei Ortodoxe Române a Alba Iuliei, 1988.
- NTC = *Noul Testament*, tradus de Alois Bulai și Anton Budău, Iași, Editura Sapiientia, 2016.
- NTN = *Noul Testament al Domnului și Mântuitorului nostru Iisus Hristos*, tipărit cu voia și blagoslovenia Prea Sfinților Episcopi ai Principatului României, București, 1857.
- OSB = *The Oxford Study Bible: Revised English Bible with The Apocrypha*, New York, Oxford University Press, 1992.
- ORTH SB = *The Orthodox Study Bible*, Nashville, Thomas Nelson Publishing, 2008.
- SBIR = *Noul Testament*, traducere după textele originale grecești, București, Societatea Biblică Interconfesională din România, 2014.
- Sf. Maxim Mărturisitorul, *Ambigua*, traducere de D. Stăniloae, București, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, 1983.
- TOB = *La Bible Traduction Oecuménique*, Paris, Les Éditions du Cerf, 1988.

B. Literatură secundară

- Anania, Bartolomeu V., *Atelier Biblic. Caiete de lucru*, ediție inițiată și îngrijită de Călin Florea, Cluj-Napoca, Editura Renașterea, 2003.
- Barnett, Paul, *The Second Epistle to the Corinthians*, Grand Rapids, William B. Eerdmans Publishing, 1997.
- Bailly, A., *Abrégé du Dictionnaire Grec-Français*, Paris, Hachette, 1969.
- Bouttier, Michel, *Complexio Oppositorum: Sur les Formules des 1 Cor. XII. 13; Gal. III. 26-8; Col. III. 10, 11*, „New Testament Studies”, XXIII, 1976, 1, 1-19.
- Boyer, James L., *First Class Conditions: What do they mean?*, „Grace Theological Journal”, II, 1982, 1, 75-114.
- Carrez, Maurice/ Francois Morel, *Dicționar grec-român al Noului Testament*, traducere de Gheorghe Badea, București, Societatea Biblică Interconfesională din România, 1999.
- Carrez, Maurice, *La Deuxième Épitre de Saint Paul aux Corinthiens*, Genève, Labor et Fides, 1986.
- Chivu, Gheorghe, *Civilizație și Cultură: Considerații asupra Limbajului Bisericesc Actual*, București, Editura Academiei Române, 1997.

- Danker, Frederick W., *A Greek-English Lexicon of the New Testament and Other Early Christian Literature*, Chicago and London, The University of Chicago Press, 2021.
- Dunn, James D.G., *The Epistles to the Colossians and to Philemon: A Commentary on the Greek Text*, Grand Rapids, William B. Eerdmans Publishing, 1996.
- Dunn, James D. G., *Romans 1-8*, Dallas, Word Books Publisher, 1988.
- Friberg, Timothy et. alii., *Analytical Lexicon of the Greek New Testament*, Grand Rapids, Baker Books, 2000.
- Gaffiot, Félix, *Dictionnaire illustré Latin-Français*, Paris, Hachette, 1934.
- Guțu, Gh., *Dicționar Latin-Român*, ediție revăzută, București, Humanitas, 2007.
- Hughes, F.W./ Robert Jewett, *The Corinthian Correspondence: Redaction, Rhetoric, and History*, Lanham, Lexington Books, 2021.
- Käsemann, Ernst, *Commentary on Romans*, Grand Rapids, William B. Eerdmans Publishing, 1980.
- Kittel, Gerhard/ Gerhard Friedrich (eds.), *Theological Dictionary of the New Testament*, vol. 5, Grand Rapids, William B. Eerdmans Publishing, 1964.
- Marcu, Grigorie T., *Antropologia Paulină*, Sibiu, Tipografia Cărților Bisericești, 1941.
- Moo, Douglas J., *The Epistle to the Romans*, Grand Rapids, William B. Eerdmans Publishing, 1996.
- Moulton, J.H./ G. Milligan, *Vocabulary of the Greek Testament*, London, Hodder and Stoughton Publishing, 1930.
- Moulton, J.H./ N. Turner, *A Grammar of New Testament Greek*, vol. 3, Edinburgh, T&T Clark, 1963.
- O'Brien, Peter T., *Colossians, Philemon*, Dallas, Word Books Publisher, 1982.
- Pennington, Jonathan T./ Sean M. McDonough (eds.), *Cosmology and New Testament Theology*, New York, T&T Clark, 2008.
- Smyth Weir H./ Gordon M. Messing, *Greek Grammar*, Cambridge, Harvard University Press, 1956.
- Tofană, Stelian, *Suspînul creației și slava fiilor lui Dumnezeu, după Rom. 8, 19-23*, „Studia Universitatis Babeș-Bolyai Theologia Orthodoxa”, LII, 2007, 1, 13-22.
- Trench, Chenevix R., *Synonyms of the New Testament*, London, Kegan Paul, Trench, Trübner & Co., 1894.
- Wallace, Daniel B., *Greek Grammar Beyond the Basics. An Exegetical Syntax of the New Testament*, Grand Rapids, Zondervan Publishers, 1996.
- Wallace, Daniel B., *The Basis of New Testament Syntax*, Grand Rapids, Zondervan Publishers, 2000.